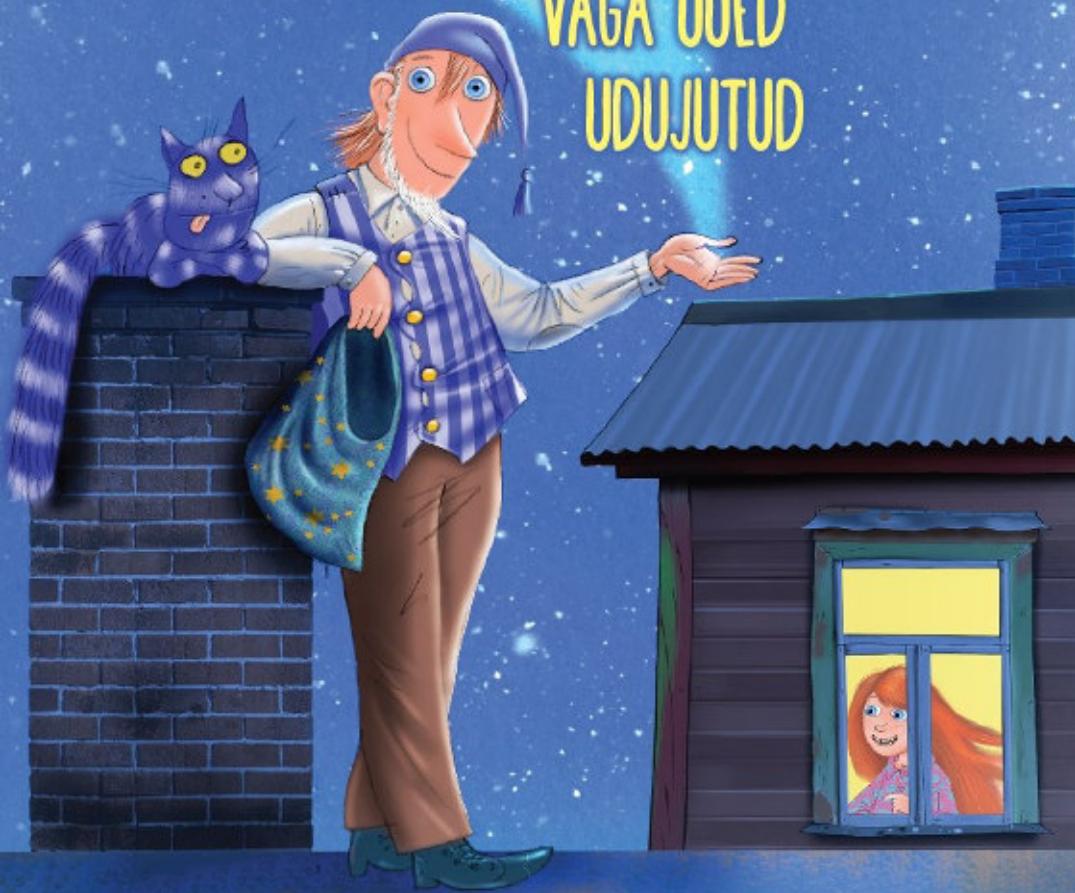

UNE-MATI

VÄGA UUED
UDUJUTUD

HEIKI VILEP

Autoriõigus teosele © Heiki Vilep
www.vilep.com

Kujundanud ja küljendanud Katri Haarde
Toimelanud Kairit Henno
Kirjastanud kirjastus A-Disain
Trükkinud trükikoda Greif

ISBN: 978-9949-9810-2-1

HEIKI VILEP

UNE-MATI
VÄGA UUED UDUFUTUD

PILDID JOONISTAS
HEIKI ERNITS

2016

KELLAKÄGU ARNOLD

„Kukkuu! Kukkuu!” kukkus Une-Mati Madli jalutsis. Madli oli just tegelenud unistamisega ja avas nüüd ehmunult silmad.

„Kägu oled või?” küsis ta Une-Matilt.

„Kägu jah,” vastas Mati, „kellakägu.”

„Mis ajast sa kellakägu oled?” uuris Madli.

„Ah, tead,“ hakkas Une-Mati rääkima. „Ma sain siin mõni aeg tagasi kokku ühe kellakäoga ja mulle nii väga meeldis, kuidas ta mitu korda „Kukkuu!“ hõikas, kui kell täistundi näitas. Kell üks hõikas üks kord, kell kaks kaks korda, kell seitse seitse korda... Tead ju küll.“

„Kuidas sa selle kellakäoga üldse kokku said?“ küsis Madli. „Nad ju elavad seinakella sees.“

„Jalutasin mööda pargiteed, tead, ja kohtasingi. Astus teine mulle kenasti vastu. Jalutuskepp käes ja kaabu kuklas. Täiesti ehtne kellakägu. Ütles, et tal on siiber ees seinakellas istumisest ja et ta vajab mõnikord pisut tuulutamist. Arnold on tal nimeks, muide.“

„Aga kes siis Arnoldi töö ära tegi, kuni ta ennast tuulutas?“

„Ta võttis endale asendaja,” seletas Une-Mati.
„Üks päris kägu – Gustav – oli lahkelt nõus mõnda
aega tema eest kella sees istuma ja kukkuma.”

„Ja mis te selle Arnoldiga siis tegite või kus te
käisite?” küsis Madli.

„Lõunamaal käisime,” vastas Une-Mati, „pärис
Egiptimaal kohe. Ta tahtis näha, kuhu linnud talveks

lendavad. Ma siis tegin end nii väikseks, et mahtusin talle selga istuma. Ja siis me lendasime ja lendasime... Oli päris vahva – all vaheldusid metsad linnadega ja linnad meredega. Ainuke, mis natuke ära hakkas tüütama, oli see, et Arnold iga tunni takka kukkus. Ja kui sa istud kellakäol seljas, siis kostab see kukkumine maru kövasti ja lööb kohe körvad lukku, tead.”

„Küll see lendamine võis ilus olla,” kujutles Madli.

„Oli küll. Vastutulevad linnud tervitasid ja lennukid sõitsid meist kaarega mööda, et otsa ei põrutaks. Aga siis tekkis Arnoldil korraga munemise isu ja me pidime peatuse tegema.”

„Mida?” küsis Madli. „Arnold on ju mehenimi ja mehed ei mune!”

„Kellakäod ei olegi mehed ega naised,” seletas Une-Mati. „Neil polegi sugu. Seepärast ka mina imestasin, kui Arnold muneda tahtis. Ja tead, ta muneski. Ühe pääsukese pessa. Ja päris mitu muna kohe. Kui me olime Lõunamaal ära käinud ja tagasi lendasime, kukkus päasupesas juba mitu tillukest kellakägu täistunde. Nad tegid seda läbisegi ja mitte täpselt ühel ajal. Pääsukedes ei saanud ka aru, mis toimub ja kui palju kell täpselt on. Õnneks elas lähedal kellaspepp Kalev, kes viis kellakäod oma töökotta ja lubas nad uutesse kelladesse ära paigutada.”

„Aga mis sai Gustavist – sellest päris käost, kes Arnoldit asendama jäi?” küsis Madli.

„Gustaviga oli selline lugu, et kui me tagasi jõudsime, leidsime eest paraja segaduse. Pererahvas oli tööl ja kooli läinud kell neli hommikul ning vanema-vanaisa õpetasid parasjagu Gustavile numbreid.

Kõigil kolmel olid kaelad õieli ja vanaisa vehkis kätega: „Nüüd neli korda – kukkuu, kukkuu, kukkuu, kukkuu!“ Gustavil läks ikka ja jälle sassi. Lõpuks oli ta nii kurnatud, et kukkus kellast alla põrandale ja sai igavesti piraka muhu otsaette. Hea oli, et me Arnoldiga kohale jõudsime. Vanaisa-vanaema olid ka oma hääle juba täiesti kähedaks kukkunud. Arnold ronis kähku oma kohale ja teatas varsti täiesti täpse kellaaja.“

„Ja mis edasi sai?“ küsis Madli juba kinnisilm.

„Gustav vedeltes mõned päevad vanaema käpiku sees ja kui ta paranes, saatis pererahvas ta minema. Gustav ei õppinudki lugemist selgeks ja kukub ikka niipalju kordi, kui ise tahab.“

„Ja Arnold? Mis sai tema poegadest?“ sosistas Madli.

„Arnoldile tuli pühadeks imeilus postkaart kellas-
sepp Kalevilt. Postkaardil oli mitu seinakella ja kellade
seest olid vedru otsas väljas väiksed kellakäod. Väga
südamlilik pilt oli.“

„Küll sa ikka ajad udu!“ naeratas Madli ja uinus.

Une-Mati tegi hästi vaikselt kümme korda „Kukkuu!“
ja astus ümisedes minema.

VALE ÖÖ

„Tere, Madli!“ Une-Mati puges voodi alt välja, rapsis riided sirgu ja ronis jalutsisse.

„Mis sa seal voodi all tegid?“ küsis Madli.

„Ah, tead, otsisin eilset öhtut ja ööd taga,“ vastas Une-Mati. „Ma kas magasin need maha või röövisid tulnukad mu ära ja panid üheks öhtuks ja ööks teisele planeedile elama.“

„Oota, oota,“ tõusis Madli istukile, „mis asja sa ajad! Mis tulnukad? Mis planeet?“

„Noh, kõik algas sellest, et kui ma öhtupoolikul

ärkas in, siis äratuskell mitte ei plärisenud nagu tavaliselt, vaid ütles mulle mesimagusa häälega: „Tere öhtust, kallis Une-Mati! Sa võid nüüd oma imekaunid silma-kesed avada, tõusta ja särada!“ Kujutad sa ette?”

„Ilus ju!“ õhkas Madli.

„Liiga ilus!“ arvas Une-Mati. „Aga olgu selle kellaga nagu on. Mu oma õde tõi mulle voodisse kohvi! Piima ja meega segatud! Lisaks veel pannkoogi, millele oli moosiga süda joonistatud... Õde ei pigistanud mul nina kinni ega tonksanud näpuga ribidesse, et tõuse, laiskvorst. Tõi hoopis kohvi ja kooki. Kas pole kummaline?“

„Ma ei tea,“ jäi Madli mõttesse.

„Pärast läks veel hullemaks,“ jätkas Mati. „Õde tõi mulle mu sussid, mida ta ise jalas soojendanud oli, ja ulatas hommikumantli, mis oli samuti soe. Nagu paradiisis, tead.“

Une-Mati viskas end kõhuli ja seletas edasi:

„Nii. Läksin mina siis tööle ja kujutad sa ette – naabri koer ei haukunud mu peale, kojamees ei torisenud inimeste maha visatud prahi pärast ja mööduv auto ei pritsinud mind täis, vaid andis aupaklikult teed! Autojuht isegi naeratas mulle ja lehvitas sõbralikult järele. Siis ma hakkasingi aru saama, et kõik on kuidagi väga teisiti kui tavaliselt.“

„Räägi, räägi!“ turgutas Madli tagant, kui Une-Mati kippus mõttesse jäälma.

„Ah jaa,” ärkas Mati justkui unest. „Kui ma esimese lapse juurde jõudsin, magas see juba magusasti. Öökapi peal oli kiri, et kallis Une-Mati, jään täna ise magama, et sulle mitte tüli teha. Kujutad sa ette? Ja niimoodi oli ka järgmise ja ülejärgmise lapsega. Kõik lapsed olid ise ilusasti magama jäanud ja kirjutasid mulle nii armsaid kirju, et võttis kohe silma märjaks. Üks tilluke poiss oli isegi mulle pulgakommi jätnud.” Une-Mati ohkas.

„Kõik olekski võib-olla väga ilus olnud, aga siis ärkasin ma päriselt üles. Kell plärises kohutavalt ja õde torkis näpuga ribidesse: „Tõuse üles, laiskvorst!”

Ma kakerdasin unesegasena kööki, avasin külmkapi

ja see oli peaaegu et päris tühi. Keskmisel riiulil lebas kiri „Sinu kord oli eile poodi minna“. Mis sa kostad?”

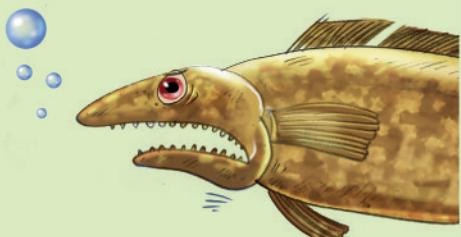
Madlil oli miskipärast päris lõbus. Ta vaatas, kuidas Une-Mati kätega vehkides oma ärkamist kirjeldas, ja see oli nagu väike teater kohe.

„Noh,” jätkas Une-Mati, „ja kui ma siis lõpuks uksest välja jõudsin, kargas naabri koer valjult haugatades aia peale püsti ja ehmatas mul pissi püksi. Ja muidugi pritsis mööduv auto mu täis ja ma pidin tagasi tuppa

minema, et riided ära vahetada. Noh, ja kui ma siis lõpuks tööle jõudsin, nõudis esimene laps kohe lõbusat unejuttu. Aga kust sa selle lõbusa võtad, kui endal selline ärkamine selja taga. Ma siis muudkui puistasin kõigile liiva silma ja lõpuks sai veel liiv ka otsa. Pidin koju minema ja varusid täiendama. Nii et, ega see päris elu nii ilus olegi.“

Une-Mati ohkas jäalle ja pistis käe liivakotti. Madli aga oli juba silmad sulgenud ja vaatas unes, kuidas äratuskell talle mahedal häälel ütles: „Tere hommikust, kallis Madlikene! Sa võid nüüd oma imekaunid silmakesed avada, tõusta ja särada!“ See oli töeliselt ilus unenägu.

LUTSUKALA LOTA LOTA

Une-Mati tuli vaikselt ümisedes tappa ja hüpitasi peos lapikut kivikest.

„Mis see on?“ küsis Madli.

„See on lutsukivi,“ vastas Une-Mati ja andis kivi Madlile uurida.

„Illus sile kivi,“ arvas Madli, „aga miks ta lutsukivi on?“

„Sellest tahangi sulle täna rääkida,“ ütles Une-Mati ja istus oma lemmikasendisse – rätsepaistesse.

„Kõigepealt lutsukivist. Ega paljud linnalapsed ei teagi ju, mis asi see lutsukivi on. Vaata, lutsukivi on selline lame kivi, mis piki vett visates veepinnalt üles põrkab. Kui hästi kõvasti visata, võib lutsukivi isegi üle kümne põrke teha.“

„Ahah,” noogutas Madli, „ma vist tean. Ja mis selle kiviga siis oli?”

„Kõigepealt räägin sulle veel lutsukalast, kes elas ühes järves ja kelle nimeks oli Lota Lota. Ta oli vana ja auväärne kala ning ta armastas üle kõige külma vett.”

„Miks just külma vett?” uris Madli.

„Noh, luts lihtsalt on selline kala, kes külma vett armastab,” vastas Une-Mati. „No vot. Aga sa kuula edasi. See Lota Lota oli kasvanud üle poole meetri pikaks ja ta tundis end teiste järvekalade seas kaunis tähtsana. Ainuke, mis talle muret tegi, oli suvi. Siis läks vesi mõnikord nii soojaks, et Lota Lotale tuli uni peale. Kui mõnele loomale, nagu näiteks karule, tuleb talvel talveuni peale, siis Lota Lotale tuli suvel suveuni. Ta võis siis muudkui magada ja magada ning üldse mitte midagi süüa. Ja sellest hoolimata oli Lota Lota nägu kogu aeg laia naeratust täis.”

„Ta oli siis päris rõõmus kala?” arvas Madli.

„Ei tea, võib-olla oli rõõmus ka, aga tegelikult tal oligi selline laia suuga nägu,” seletas Une-Mati. „Lutsukaladel ongi selline nägu, mõistad?”

„Jajah,” nõustus Madli.

„Ainukesed asjad, mis Lota Lota rahulikku elu häirisid, olid lutsukivid,” jätkas Une-Mati. „Jah, needsamad lapikud kivid, millega lapsed lutsu viskavad ja mis sinul praegu peos on. Sest iga kord, kui keegi lastest jälle lutsu viskas, vajus kivi pärast vee peal põrkamist

vee alla ja maandus otse Lota Lotale pähe. See oli nagu kuri needus, et lutsukivid leidsid alati Lota Lota pea üles. Ja kujutad sa ette, kui keset imeilusat une-nägu kukub sulle kivi otsaette?"

"Ega hästi ei kujuta küll," ütles Madli.

"Noh, ja hoolimata oma rahulikust loomust, vihastas Lota Lota end mõnikord välja. Siis võttis ta lutsukivi oma laia suhu ja ujus pinnale. Seal sülitas ta kivi õhku ja virutas siis sabaga. Kivi sai sellise obaduse, et lendas lutsuviskajale otsaette. Lutsuviskajale tuli sellest nii korralik muhk, et ta ei tatnud enam tükki aega lutsu visata. Ühel lutsuviskajal olevat Lota Lota isegi hamba välja visanud. Keegi ei tatnud seda uskuda, aga nii see oli."

"Kuula!" segas Madli vahele. „Lutsuviskaja viskas lutsukivi lutsule otsaette. Luts lutsutas lutsukivi ja viskas siis lutsukiviga lutsuviskajal esihamba välja. Lutsuviskaja püüdis lutsu kinni, praadis ära ja lutsutas lauas lutsu. Üks luts lugu, mis?"

"No näed, sa võid täitsa ise endale lugusid tegema hakata!"

„Ei, kallis Mati! Mul lihtsalt hakkas see sõna „luts” peas keerlema. Räägi ikka lõpuni ära! Mis sellest Lota Lotast siis lõpuks sai?“

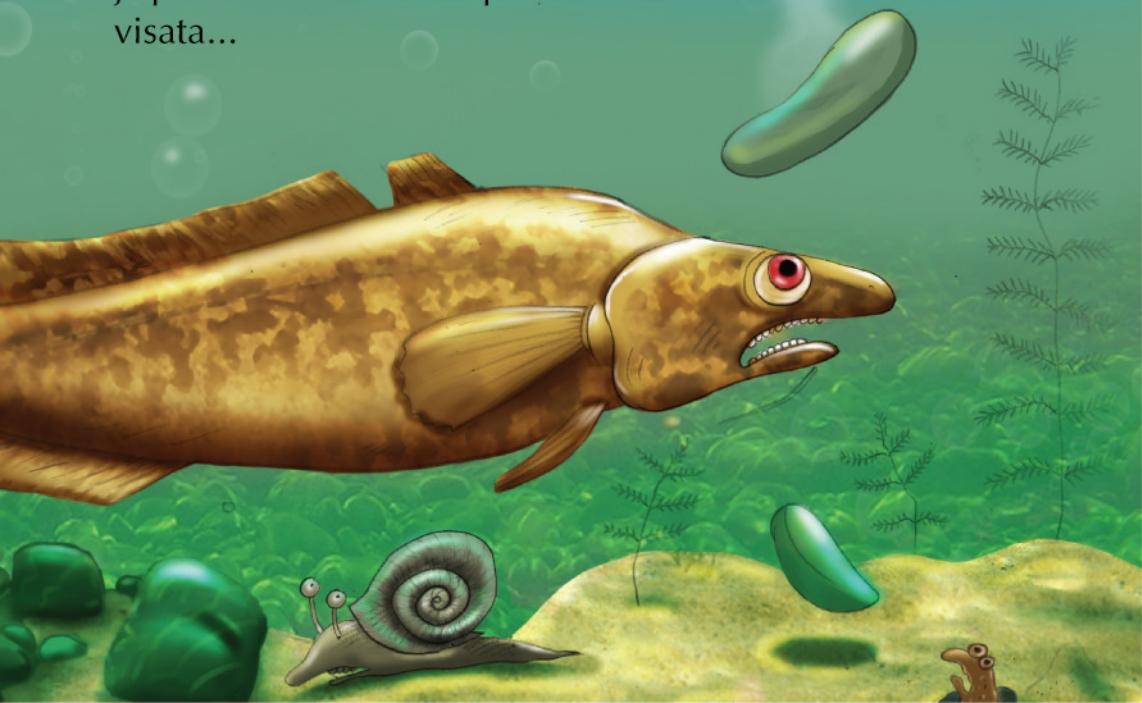
„Tegelikult oligi nii, et lutsuviskaja isa püüdis Lota Lota kinni ja terve pere lutsutas Lota Lotat söögilauas, nii et vähe ei olnud.“

„Ja oligi kõik?“

„Jah, oligi kõik. Mõnel lool lihtsalt ongi selline lõpp, et pannakse keegi nahka ja asi mutt.“

„Kahju küll,“ ütles Madli, võttis Une-Mati kotist näpuotsaga liiva ja raputas endale silma. Tema laud vajusid pikamisi kinni ja saabuvas unenäos nägi ta Lota Lota laia naeratust. Lota Lota lutsutas sealjuures suus ilusat lapikut lutsukivi ja pilgutas Madlile paar korda vasakut silma.

Une-Mati võttis tasakesi Madli peost lapiku kivikese ja pistis taskusse – äkki prooviks ise ka mõnikord lutsu visata...

MATI NUTI JA NUTI-MATI

„Nii, ma olen nüüd moodne, tead,” teatas Une-Mati.
„Mul on viimase peal nutitelefon. Panin talle nime
ka: Mati Nuti. Ja mina ise olen nüüd Nuti-Mati. Voh!”

„Ausalt, jah?” Madli tõusis istuli ja vaatas põnevusega,
kuidas Mati võttis taskust suure ekraaniga nutitelefoni,
mis talle hästi pihku ära ei tahtnud mahtuda.

„Siin on nii palju mänge, et võin hommikust õhtuni ja
õhtust hommikuni mängida,” seletas Une-Mati õhinal.

„Siis saab veel muusikat kuulata – YouTube’ist,
Spotify’st, Soundcloud’ist ja miljonist raadiojaamast!
Ja videot vaadata – jällegi YouTube’ist või siis
WorldTV-st või Vimeo’st või igasugu filmikanalitest...
Tahad multikaid? Palun! Terve internet on laste-
portaale ja multikakohti täis. Uudiseid – palun! Ilma-
teadet – palun!”

„Oota, Une-Mati!” katkestas Madli. „Aga kuidas
siis tööga jäääb? Kas sa jõuad ikka lastele udujutte ka
välja mõelda?”

„Pole hullu!“ vastas Une-Mati. „Panen äratuskella helisema ja ärkan õigel ajal. Siin on veel kalender ka – mul on kõik asjad ilusti üles märgitud ja õigel hetkel tuletab kalender sulle lauluga meelde, kuhu minna või mida teha.“ Une-Mati tõusis, kustutas öökapil lambi ja näitas oma telefoniga Madlile valgust silma.

„Taskulamp ka, näe! Jumala äge!“

Madli pani tule uuesti põlema ja palus Une-Matilt telefoni enda kätte.

„Oota!“ ütles Une-Mati ja pusis oma vidina juures midagi. „Näe võta nüüd!“

Madli võttis telefoni ja toksas sõrmega ühele värvilisele pildikesele. Kostis klaasiklirinat ja kogu telefoniekraan läks mõraliseks.

„Ha-ha-haa!“ naeris Une-Mati.

„Mis sa naerad?“ küsis Madli. „Ma lõhkusin ju su telefoni ära.“

„Ei lõhkunud!“ lohutas Une-Mati. „See on selline äpp. Programm, noh... Tegelikult ei ole hullu midagi.“ Ta võttis Madli käest telefoni, vajutas kuhugi paar korda ja näitas siis Madlile. Telefoni ekraan oli jälle täiesti terve.

„Jube kihvt!“ arvas Madli. „Ma tahaksin ka sellist, aga emme arvas, et olen veel liiga väike.“

„Jah,“ oli Une-Mati nõus. „Selle vidinaga on nii, et võib sattuda sõltuvusse. Näiteks Facebook on selline koht, kus saad ükskõik kellega rääkida ja ükskõik keda oma sõbraks võtta. Sinna riputad oma pildid üles ja siis kõik kiidavad, kui ilus sa oled. Ja kellele kiitmine ei meeldiks? Ma tean ühte last, kes muud ei teegi, kui pildistab ennast ja riputab pilte Facebooki. Mõnikord teeb ta isegi koolist poppi, et oma piltidele pandud kiitusi ikka ja jälle üle lugeda.“

„Oi, jeerum!“ arvas Madli. „Kas asi on ikka nii hull?“

„Jajah,“ sattus Une-Mati hoogu. „Ja siis on veel selline koht nagu Twitter. Seal saab säutsuda ehk oma uitmõtteid kirja panna ja teiste omi lugeda. Loed tuhat uitmõtet läbi ja oled nii punnis teadmisi täis, et võid vabalt hulluks minna.“

„Kas sellest telefonist Une-Mati udujutte saab lugeda?“ küsis Madli.

„Saab,“ vastas Une-Mati. „Ja mitte ainult lugeda, vaid kuulata ka.“

Une-Mati muutus kurvaks. „Tead, isegi pilte saab vaadata. Ja kui sa hakkad mu jutte internetist kuumala, siis ei ole ju mind sulle enam vaja. Siis ei ole mind enam kellelegi vaja.“ Une-Matile tuli pisar silmanurka.

Madli võttis Une-Mati kaissu ja tegi talle mitu hästi pikka pai.

„Mul on sind ikka vaja, isegi kui ma ükskord nutitelefoni saan,“ lohutas Madli. „Sest päris Une-Matit ei saa ju ühegi Nuti-Matiga asendada.“

Une-Mati oli õnnelik. Ta otsis telefonist välja omaenda udujutu nimega „Oinas-Heeringas ja Siga-Lind“ ning pani selle käima. Peale lühikest muusikapala hakkas telefon Une-Mati häälega jutustama.

Mati ja Madli jäid uneledes lakke vahtima ning läbi une kuulsid nad järgmist lugu.

SISUKORD

KELLAKÄGU ARNOLD ... 4

VALE ÖÖ ... 12

LUTSUKALA LOTA LOTA ... 18

MATI NUTI JA NUTI-MATI ... 22

OINAS-HEERINGAS JA SIGA-LIND ... 26

LIFT ... 32

GEOTRUPES STERCORARIUSE SUUREPÄRANE JALUTUS-KÄIK JA KOHTUMINE APHODIUS DEPRESSUSEGA ... 38

PÄEVAVARAS PETS JA KÜMNES MÄRTS ... 46

SÜDAMETEMURDJAD ... 52

NAEREV BEEBI ... 58

ISBN 978-9949-9810-2-1

A standard barcode representing the ISBN 978-9949-9810-2-1.

9 789949 981021